

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2020/2021

Destinace (země, místo): Srbsko

Jméno, příjmení: Stanislav Havel

Krajanická komunita v Srbsku čítá necelé dva tisíce lidí, kteří se hlásí k české menšině. Nejvíce českých krajanů žije v srbském Banátu v obcích Bela Crkva, Kruščice, Češko Selo, Vršac a Gáj. Česká sdružení (převážně České besedy) najdeme i v Bělehradě, Novém Sadě, Petrovaradinu, Niši, Sremu, Pančevu, Rudniku a Kragujevci.

Hlavním řídicím orgánem pro českou menšinu v Srbsku je Česká národní rada se sídlem v Bele Crkvi. Předsedkyní České národní rady je paní Ljiljana Stehlik a místopředsedou pan Štefan Klepáček.

Já učím český jazyk ve třech obcích. V Bele Crkvi, Kruščici a Vršci. Dle možností dojíždím do České besedy v Bělehradě a do Českého Sela. Výuka je většinou pod patronací Českých besed, které mají prostory k výuce. V Bele Crkvi se vyučuje český jazyk ve Škole plus a v České besedě, v Kruščici probíhá výuka v Etnodomě České besedy. Ve Vršci vyučuji český jazyk v prostorách České besedy Vršac.

V Srbsku učím český jazyk, ale také pomáhám realizovat téměř všechny společenské, sportovní a kulturní akce českých krajanů.

Výuka probíhala podle plánu i v době covidu s drobnými omezeními, převážně v odpoledních či večerních hodinách, o víkendech i dopoledne. Do všech destinací dojíždím autem.

Výuka a počty žáků

Kruščice

Skupina	Počet
Předškolní děti	5
Mladší děti – první stupeň	15
Starší děti – druhý stupeň	16
Středoškoláci	2
Dospělí	11

V Kruščici chodí na výuku českého jazyka mnoho dětí. Jsou to zhruba tři čtvrtiny všech dětí z Kruščice. Pro většinu je čeština druhým jazykem. Doma se mluví převážně srbsky.

Děti školou povinné jsem rozdělil do dvou skupin. Jednu skupinu tvoří předškolní děti, žáci z prvního stupně a úplní začátečníci. Druhou pak děti z páté až osmé třídy.

V Srbsku je povinná školní docházka osmiletá. Obě skupiny chodí dvakrát týdně (v úterý a v sobotu).

Výbornou motivací pro účast na kurzech češtiny je hraní fotbalu. Ve školním roce 2020/2021 jsme v Kruščici měli tři žakovské týmy. Tréninky jsou třikrát až čtyřikrát týdně. Při tréninku se mluví česky.

Bela Crkva

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	13
Starší děti – druhý stupeň	4
Dospělí	18

Ve městě Bela Crkva žije poměrově nejvíce českých krajanů v Srbsku a sídlí zde i Česká národní rada.

V Bele Crkvi vedu dva kurzy pro dospělé a jeden pro děti. Děti mají výuku jednou týdně v pondělí od 18:00 ve Škole Plus.

První skupina dospělých chodí na kurz češtiny každé pondělí do Školy Plus. Tato skupina je specifická tím, že v ní jsou většinou učitelé a významné osobnosti města Bela Crkva. To na mě klade vyšší nároky na profesionální vystupování a kvalitní přípravu na výuku. Hodiny s touto motivovanou studijní skupinou bývají velmi pohodové a nesou se v přátelském duchu.

Druhou skupinu tvoří čeští krajané z České besedy Bela Crkva. Tato skupina se měla scházet každý čtvrtek od 20 hodin. Ale jelikož do České besedy Bela Crkva chodí na výuku českého jazyka většinou lidé důchodového věku, výuka se v zimním období odehrávala spíše sporadicky. K pravidelnému setkávání došlo až na jaře 2021, kdy jsme také obnovili zkoušky pěveckého sboru *Krajaní*.

České Selo

V Českém Sele pravidelná výuka neprobíhala. Místní tři děti dojíždí na výuku českého jazyka do Bele Crkve.

České Selo ale využíváme pro různé akce, které souvisí s výukou českého jazyka. Probíhala zde například *Noc s Andersenem* a či cyklistický *Závod česko-srbského přátelství*.

U dospělých vlastní výuka neprobíhá. Všichni mluví česky velmi dobře. Jedná se tedy vždy o přátelskou návštěvu v rodině a povídání si, také se účastním mší v místním kostele, kde předčítám biblická čtení v češtině.

Od školního roku 2021/2022 jsme domluveni na obnovení výuky v Českém Selu.

V letošním roce se zvýšil turistický zájem o České Selo. Do vesnice se vrátil český krajan Emanuel Veverica, který se stará o propagaci Českého Sela na sociálních sítích a také o úklid vesnice.

Vršac

Skupina	Počet
Dospělí začátečníci	5
Dospělí pokročilí	13

V České besedě Vršac probíhala výuka jednou týdně ve středu. Vyučoval jsem dvě skupiny dospělých. První skupinu tvoří především členové České besedy Vršac a jejich blízcí, kteří umí česky velmi dobře.

Druhou skupinu začátečníků tvořili lidé, kteří měli velký zájem se naučit česky, protože chtěli odejít pracovat do České republiky.

V tomto školním roce jsme ve Vršci naplánovali dva společné výlety pro české krajany. Prvním byl *Pémský pochod* na nejvyšší vrch Vojvodiny Gudurički vrh a druhým *Pochod 17. listopadu* vinařskou oblastí v Gudurici.

Organizace a obsah výuky

Ve školním roce 2020/2021 jsem kvůli epidemiologickým opatřením neučil předškolní děti v mateřské škole v Kruščici. Předškolní děti, které měly zájem o výuku, jsem zařadil do skupiny mladších školních dětí vyučovaných v prostorách ČB Kruščice.

S menšími dětmi jsem se zaměřil na slovní zásobu. Začali jsme praktickými otázkami, aby děti dokázaly vyjmenovat a napsat dny v týdnu, měsíce v roce, barvy, správně používat číslovky, nakoupit si potraviny v českém obchodě, vyjmenovat domácí a divoká zvířata, popsat počasí, vyjmenovat sporty a sportovní náčiní atd.

Pak jsme zkoušeli krátké dialogy (v obchodě, na nádraží, na poště, v divadle, ve městě atd.).

U starších dětí je velký rozdíl v úrovni znalostí českého jazyka. Se začátečníky jsem pracoval podle stejného schématu jako na prvním stupni. U starších dětí jsme se zaměřili více na gramatiku: probírali vyjmenovaná slova, skloňovali podstatná jména, procvičovali antonyma, synonyma a homonyma.

Pro dospělé v Bele Crkvi, Kruščici a ve Vršci jsem připravil jako minulý školní rok pracovní tematický list (oblečení, doprava, škola, dovolená, nakupování, práce atd.). Součástí každého pracovního listu byla také základní gramatika a syntax. V programu výuky bylo také promítání dokumentů či jiných videí s českou tematikou.

Nechyběla ani práce s hudebním textem, do kterého posluchači doplňovali chybějící text a poté se zpívalo. Po výuce dospělých vždy následuje debaťní skupina, ve které se diskutuje česky.

V hodinách se diskutuje také o reáliích České republiky.

Ekologie v srbském Banátu

Na jaře 2021 jsme se s manželkou rozhodli uklidit centrum Kruščice. Přizvali jsme děti i dospělé na úklidovou akci a poté zábavný program s malým občerstvením. Tato ekologická aktivita měla úspěch, přišli i někteří rodiče a starosta vesnice. EKO DEN jsme ještě jednou zopakovali a na ekologii se zaměřujeme i v hodinách českého jazyka.

Na EKO DEN navázala akce Uklidme český Banát, na které spolupracuji s učiteli z rumunské části Banátu.

V Českém Selu se o úklid a úpravu vesnice stará český krajan Emanuel Veverica, který také hostí turisty a otevřel i malou Etno restauraci U Veverky.

Velké poděkování patří i členům Hnutí Brontosaurus, kteří v Českém Selu pomáhají uklízet český hřbitov, areál Českého domu i téměř celou vesnici.

Výtvarné dílny v srbském Banátu

Součástí výuky jsou výtvarné dílny, které vede moje manželka Alena Havlová. Děti vyráběly lampiony, vánoční ozdoby, masky na masopust, barvily a malovaly kraslice na Velikonoce. Malovaly obrázky do krajanského kalendáře. Tvořily a malovaly české, srbské a rumunské vlajky na *Banát CUP*.

Žáci českého jazyka se také mohli zúčastnit výtvarných projektových dnů (Staré pověsti české a Den včela), které pomáhá realizovat česká krajanka a výtvarnice Tereza Stamenković Klepáček.

Děti se spolu s paní učitelkou starají o výtvarnou výzdobu Etnodomu. Výtvarné dílny učitelky Aleny Havlové jsou velmi populární, a hlavně se při nich mluví česky.

Fotbal v srbském Banátu

Jako motivaci jsem k výuce českého jazyka použil fotbal. Platí jednoduché pravidlo. Kdo chodí na češtinu, může hrát fotbal.

Ve školním roce 2020/2021 jsme měli tři žákovské týmy. Starší děti hrály Vojvodinskou ligu kadetů. A mladší jsem rozdělil do dvou týmů, které hrály přátelská utkání.

Hudba v srbském Banátu

Česká píseň měla v Banátu vždy své místo. Povedlo se nám obnovit zkoušky pěveckého sboru České besedy Bela Crkva *Krajani*, na kterých se nacvičují české písně. Krajani poté vystupují na kulturních a společenských akcích. Pěvecký sbor *Krajani* patří k nejstarším a nejdéle působícím krajanským sborům v Srbsku.

V tomto školním roce proběhlo také několik zkoušek dětského sboru *Radost*, který se schází v belocrkvanské Škole plus. Učitelovým úkolem je naučit děti správnou výslovnost všech slov v písních a na hudební část dohlíží učitelka hudební výchovy ze základní školy.

S českým krajanem Jaroslavem Bodnárem jsme připravili vystoupení „Jarko Bodnár bend“, který zahrál na *Paprikašijádě* a také na *Festivalu Banát*.

Kultura v srbském Banátu

Učitel českého jazyka se podílí na kulturních akcích českých krajanů v Banátu. Zve na akce a komunikuje s hosty z České republiky, připravuje program, zařizuje ubytování, domlouvá stravování či třeba výlety.

Mezi největší kulturní společenské akce českých krajanů v Srbsku patří festival *Lepota različitosti*, *Paprikašijada*, *Krajanský pohár Banát Cup*, *Festival Srbský Banát*, oslava svátku svatého Jana

Nepomuckého. Kulturní život krajanů v Srbsku je velmi pestrý, což dokládá seznam významnějších akcí.

Značení turistických tras

V roce 2019 jsem se rozhodl vyznačit turistické trasy mezi obcemi Kruščice, Češko Selo a Bela Crkva. Červené turistické značení má propojit nejen „české“ obce v Srbsku, ale myšlenkou je propojit srbský a rumunský Banát. Tedy spojit turistickou značkou vesnice Kruščice a Gernik. Se značením turistických tras pomáhá Hnutí Brontosaurus. Cílem je propagovat šetrný turismus v srbském Banátu.

Trasa je nyní vyznačena na openstreetmap.org a zbývá dodělat tabule s kilometrovníky a označit cíle a zastávky na turistické trase z Češka Sela do Gerniku. Hlavní magistrála má vést z Češka Sela přes Kruščici a Kaluderovo do Gerniku s odbočkou do Bele Crkve. Máme v plánu také označit v Kruščici a Českém Selu významná místa s českými stopami.

Mediální činnost a informačně komunikační technologie v srbském Banátu

Čeští krajané jsou velmi aktivní na sociálních sítích. Česká národní rada má svoje internetové stránky <https://savetceha.rs/> a také facebookovou stránku *Krajanka*.

České besedy v Bele Crkvi, Kruščici, Českém Sele a ve Vršci mají svoje facebookové stránky.¹

Čeští krajané v Kruščici vydávají časopis *Pod Hruškou*. Obsah časopisu, články a fotky má na starosti učitel českého jazyka.

České mediální centrum vysílá relaci pro české krajany na veřejnoprávní stanici Radiotelevize Vojvodina. Pořad *České slovo*, který trvá 30 minut, byl vysílán jednou za 14 dní a od dubna 2021 je vysílán každý týden. Učitel má na starosti celou obsahovou stránku vysílání a zároveň je redaktorem pořadu.²

Druhou relaci, kterou mám na starosti, je vysílání *Krajanka* na Radiu Bela Crkva. *Krajanka* se vysílá každé pondělí od osmi hodin večer. Součástí pořadu *Krajanka* jsou zprávy pro českou komunitu, rozhovor se zajímavým hostem, reportáž z akce českých krajanů atd.³

Součástí práce učitele je také výroba propagačního materiálu pro srbský Banát. Moje žena dělá na většinu krajanských akcí plakáty a další propagační materiály.

V letošním školním roce jsme spolu s učiteli z rumunského Banátu začali vydávat časopis *Český Banát*, kde najdete všechny aktuality. Každé vydání časopisu bude mít jedno ústřední téma.

Čirkevní život v srbském Banátu

Kostel svatého Václava v Kruščici, kostel svatého Jana Nepomuckého v Českém Selu a kostel svatého Václava v Gáji jsou posledními místy v srbském Banátu, kde je čeština hlavním jazykem. Zpívá se a modlí z českých kancionálů a misálů.

¹Facebookové stránky českých besed

Česká beseda Bela Crkva. Odkaz zde https://www.facebook.com/%C4%8Cesk%C3%A1-beseda-Bela-Crkva-2258544201078916/?modal=admin_todo_tour

Česká beseda Kruščica. Odkaz zde <https://www.facebook.com/ceskabesedakruscica/>

Česká beseda Vršac. Odkaz zde <https://www.facebook.com/profile.php?id=100009198533780>

² Odkaz vysílání pořadu České slovo. <http://media.rtv.rs/ostalo/ceske-slovo/48080>

³ Odkaz na rozhlasové vysílání Krajanky na Radiu Bela Crkva. <http://radiobelacrkva.rs/>

Víra je pro krajany velmi důležitá. Je také rozlišovacím prvkem od Srbů. Čeští krajané jsou většinou katolického vyznání (jen v okolí města Vršac je několik evangelíků), Srbové bývají obvykle pravoslavní.

Aktivně se zapojuji do duchovního života krajanů. Čtu v kostele biblická čtení a pomáhám při bohoslužbě se zpěvem. Synové chodí ministrovat.

Evangelický církevní sbor ve Velikom Središti spolupracuje s farním sborem Českobratrské církve evangelické v Hodoníně.

Podmínky pro výuku

Podmínky pro výuku jsou celkem dobré. V Bele Crkvi probíhá výuka v Českém domě a ve Škole Plus. V Českém domě je k dispozici klasická třída, která je v zimním období vytápěna. Prostory Českého domu v Bele Crkvi může učitel používat i mimo vyučování pro své přípravy. Výhodou je možnost připojení internetu.

Ve Škole Plus v Bele Crkvi se vyučuje v pěkně upravené třídě a učitel má k dispozici i menší místnost pro své přípravy. V létě 2020 byla díky sponzorskému daru od Domu zahraniční spolupráce zakoupena do Školy Plus interaktivní tabule a multifunkční tiskárna.

V Kruščici se děti scházejí v Českém domě a v Etno domě.

Etnodům je původní české stavení, které zakoupila Česká beseda Kruščice. Záměrem bylo vytvoření muzea místních Čechů a místa, kde bude vyučován český jazyk. Podařilo se nám z bývalé mašale vytvořit staročeskou třídu (s kamny, starou tabulí), kterou jsme spolu s manželkou a žáky postupně výtvarně vyzdobili.

Ve Vršci probíhá výuka v České Besedě, kde je k dispozici vše, co učitel k výuce potřebuje.

Spolupráce s dalšími institucemi

Nejdůležitější institucí pro učitele v Srbsku je Česká národní rada (ČNR), která má sídlo v Bele Crkvi. Předsedkyní rady je Ljiljana Stehlik a místopředsedou Štefan Klepáček. Spolupráce je velmi dobrá.

Velmi dobrá je také spolupráce s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě. Velvyslanec Tomáš Kuchta navštěvuje krajanské akce a snaží se vždy podpořit krajany v co největší míře. Konzulka Petra Feiková také podporuje krajanské akce a byla s ní dobrá spolupráce. Od léta 2021 je novým vedoucím konzulárního oddělení na Velvyslanectví ČR v Bělehradě Petr Doležal, se kterým se těšíme na další spolupráci.

V každé obci, kde učím český jazyk, spolupracuji hlavně s předsedy Českých besed. Máme dobré vztahy a prohlubujeme spolupráci. Velmi dobrá spolupráce je také se Školou Plus v Bele Crkvi.

Starostové obcí Bela Crkva a Kruščice mají české předky, s krajany mají osobní vztah a snaží se je podpořit.

Dobrá je také kooperace s Hnutím Brontosaurus, které každoročně pomáhá v Českém Selu a okolí s údržbou vesnice nebo s akcemi spojenými s výukou češtiny (*Noc s Andersenem*, hry v českém jazyce v terénu).

Podařilo se nám navázat spolupráci s Etnologickým ústavem Filozofické fakulty UK a jejich vyučujícím a studentům připravit terénní výzkum v srbském Banátu, ze kterého by měla vyjít kniha o životě krajanů v Srbsku.

Práce učitele zahrnuje i psaní nejrůznějších grantů a projektů, ať již pro srbské nebo pro české instituce. Velmi dobrá je také spolupráce s učiteli z rumunského Banátu.

Podmínky pro učitele

Bydlím s rodinou v domku na konci vesnice v Kruščici. Dům patří českým krajanům, kteří jsou v místní české menšině aktivně zapojeni. Dům se musel před nastěhováním kompletně zrekonstruovat, aby byl obyvatelný. Byla zavedena voda, elektřina, vybudována koupelna a WC, kuchyň, obnoveny podlahy, omítky, střecha. Hlavní nutné rekonstrukce jsou hotové, ale práce na opravách a údržbě je tu stále dost.

Úsilí vynaložené do rekonstrukce domku se nám zúročilo – žijeme zde komunitní život na klidném kraji vesnice. Přítomnost učitele i jeho rodiny je zde vnímána pozitivně. Vztahy s místními Srby i Čechy vytváříme i díky kontaktu celé rodiny s okolím velmi lehce.

Co se podařilo:

V těžké pandemické koronavirové době zrealizovat většinu společenských, kulturních a sportovních akcí.

Napsat knihu *Češi ve světě*, která formou příběhů mapuje život českých krajanů v Srbsku. Navázat spolupráci s ústavem Etnologie Filozofické fakulty UK a realizovat vydání knih k 100 letům výročí od založení Českých besed v Bele Crkvi a v Kruščici.

Zrealizovat pobyt Hnutí Brontosaurus v Českém Selu a pokračovat v propojování srbského a rumunského Banátu nejen turistickou značkou.

Uspořádat *ekodny* a akce *Uklid'me český Banát*. Aktivně spolupracovat s učiteli z rumunského Banátu Klárou Jíchovou a Alexandrem Gajdzicou a společně vydávat časopis *Český Banát* a podílet na společných akcích.

Uspořádat společné výlety s Českou besedou Vršac (*Pémský pochod a Vzpomínkový pochod k 17. listopadu 1989*).

Obnovit turistický život v Českém Selu.

Co se nepodařilo

Zrealizovat výuku v mateřské škole v Kruščici.

Poděkování

Velké poděkování patří Domu zahraniční spolupráce za poskytnutí pomůcek a darů na výuku, zvláště pak Olze Vlachové za veškerou podporu a pomoc. Chtěl bych také poděkovat předsedkyni České národní rady Ljiljaně Stehlik za spolupráci a všem předsedům Českých besed za podporu ve výuce.

Naposlední díky patří Českému velvyslanectví v Bělehradě za veškerou podporu.

Významnější akce ve školním roce 2020/2021

20. 9. 2020 – Bicyklijáda aneb Závod česko - srbského přátelství

26. 9. 2020 – Krajanský pohár BANAT CUP – fotbalový turnaj českých vesnic v Banátu

říjen 2020 – Výtvarné dílny Staré pověsti české v srbském Banátu

3. 10. 2020 – Festival Folkloru v Bele Crkvi

10. 10. 2020 – Pémský pochod na Guduričský vrch

2. 11. 2020 – Dušičky a výroba lampionů

14. 11. 2020 – Vzpomínkový pochod k 17. listopadu 1989

25. 11. 2020 – Kateřinský bál

7. 12. 2020 – Mikuláš v Bele Crkvi

8. 12. 2020 – Mikuláš v Kruščici

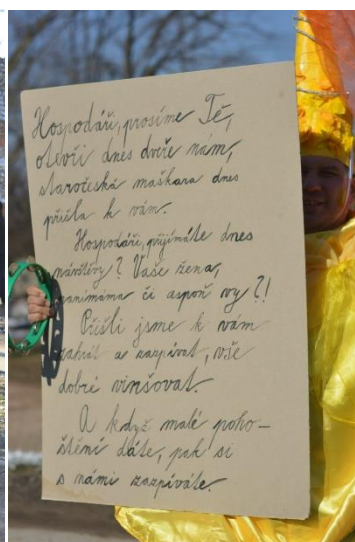
19. 12. 2020 – Křest knihy Češi ve světě, Srbsko

6. 1. 2021 – Tříkrálová koleda v Kruščici

13. 2. 2021 – Masopust v srbském Banátu

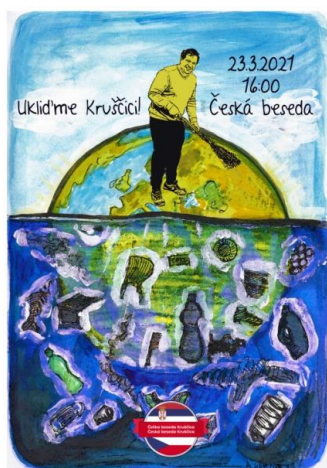
březen 2021 – Vaření po Krušicku

14. 3. 2021 – otevřen Český koutek v Kruščici

23. 3. 2021 – EKO DEN

2. 4. 2021 Velikonoční dílna

3. 4. 2021 – Velikonoční řehtání

24. 4. 2021 - Pálení čarodějnic v Českém Selu

28. 4. 2021 – Jarní koncert v kostele svatého Václava

8. 5. 2021 – Den české kultury ve Vršci

16. 5. 2021 – Oslava svátku svatého Jana Nepomuckého v Českém Selu

20. 5. 2021 – Den včel

25. 5. 2021 – oslava svatého Urbana v Bele Crkvi

30. 5. 2021 – Posvícení v Kruščici

30. 6. 2021 - Slavnostní zakončení školního roku

16. – 18. 7. 2021 - Festival Lepota različnosti

17. 7. 2021 – Kulatý stůl českých spolků v Srbsku

8. 8. 2021 – Český den v Gáji

15. 8. 2021 – Paprikašijáda aneb Festival Srbský Banát

10. – 19. 8. 2021 – Terenní výzkum studentů Etnologického ústavu UK v srbském Banátu

23. – 31. 8. 2021 – Malé Česko za Dunajem (projekt Hnutí Brontosaurus)